

„ČR nebude z evropských dotací vracet ani euro“ jásaly titulky začátkem ledna. Hledal se chrabří udatník, který za to může, oslavovali se obětaví úředníci, co prý ještě na Silvestra pracovali, aby se dílo podařilo. Kritických či spíše realistických pohledů na celou situaci jsem zaznamenal minimum. Ostatně i Dotační věstník byl naladěný poměrně optimisticky, ovšem řadě konkrétních žadatelů a příjemců musí patrně připadat, že oni zřejmě žádají o úplně jiné dotace u úplně jiných úředníků.

Nejsem škodolibý a nepřející, i já jsem samozřejmě rád, že se na poslední chvíli v potu tváře snad podařilo vyčerpat alokaci evropských peněz pro rok 2004. Dokonce i uznávám, že v rámci administrativních orgánů došlo k několika významným pozitivním změnám. Rozhodně však odmítám jásat nad něčím, co bychom měli považovat za samozřejmost. Vždyť přeci zpoždění celého procesu nezpůsobili žadatelé a příjemci, tak kdo jiný než implementační struktury by nyní měl kvaltovat a v případě neúspěchu být za něj odpovědný.

Při přípravě období 2004 – 2006 zaznívaly ze strany úřadů nejčastěji obavy, že nebude podán dostatečný počet kvalitních projektů a tato skutečnost byla zmiňována jako největší riziko nevyčerpání alokace tříletého období. Pokud se podíváme na průběžné statistiky, vidíme, že (snad s výjimkou zemědělského programu, který ale rozhodně nepatří k těm, které mají s čerpáním zásadnější problém) suma požadovaných prostředků u jednotlivých operačních programů více než dvojnásobně překračuje jejich množství k rozdělení pro roky 2004 – 2006. Ne každý záměr jistě byl dostatečně kvalitní, ale spíše se dá předpokládat, že se nedostalo i na takové, jež by si to zasloužily, než že jsou z dotací masivně podporovány nevhodné projekty. Tato hlavní obava nečerpání se tedy ukázala jako lichá. Může tedy žadatel či příjemce ještě nějakým jiným způsobem zhatit úspěšnost České republiky v přijímání evropských peněz? Těžko. Samozřejmě existují případy, kdy se objeví žadatel s naivními představami či přímo loupeživými úmysly, to však obvykle vyjde najevo v průběhu realizace a kontrol.

Kdo je tedy oním viníkem zpoždění, jež se nyní pracně dohání, když to nejsou žadatelé?

- Pozdní start – jen si uvědomte, kdy se v roce 2004 objevily první výzvy. Jenže tehdy alespoň existoval důvěryhodně vypadající argument pro zdržení, totiž náš vstup do Unie až od 1.5. 2004. Co na tom, že podle dohodnutých pravidel byly náklady uznatelné již od 1.1 2004! A letos? Do Unie již vstupovat nemusíme, ale žádat s největší pravděpodobností v průměru začneme ještě později než v průkopnickém roce 2004.
- Průtahy a rychlost administrace žádostí – jen si uvědomte, jak dlouhá doba obvykle uplyne od podání žádosti do rozhodnutí o jejím přijetí či nepřijetí. Ted naposledy jsem pocítoval bezmoc, když jsem ještě celý listopad četl na stránkách Czechinvestu, že projekty z 2. kola programu Inovace odevzdávané v květnu budou vyhodnoceny v průběhu září. Nakonec se to stihlo do prosince. To byl asi ten pověstný finiš před koncem roku. Jen si uvědomte, jak dlouho následně ještě trvá, než je podepsána smlouva o dotační podpoře, zvláště pak probíhá –li předtím kontola ex-ante. Přitom pustit se do realizace akce před podpisem smlouvy je čiré bláznovství, i když by se již jednalo o uznatelný náklad a akce nebyla na obdržení dotace závislá. Ne jednou jsem se setkal s tím, že smlouva o dotaci obsahovala podmínky, které do té doby v žádných pravidlech uvedeny nebyly. Byl jsem tak bohužel i svědkem toho, kdy podnikatel poté, co se dozvěděl, že jeho projekt byl vyhodnocen v daném programu jako druhý nejlepší, tento ještě před podpisem smlouvy realizoval, načež mu bylo řečeno, že nezhojitelným způsobem porušil podmínky. Byl jsem vždy a jsem i dnes pevně přesvědčen, že neporušil vůbec nic, leč jak se bránit, když na dotaci není nárok? Happy-end nečekejte. Onen

zahraniční podnikatel, který za necelé 3 milióny požadované dotace vytvořil ve vysokou nazaměstnaností zužovaném příhraničním regionu 20 nových pracovních míst, se nechal slyšet, že měl sice ještě spoustu dalších plánů, ale nyní vidí, že bude lepší realizovat je na Slovensku, v Bulharsku, Rumunsku ... . Prostě kdekoliv, hlavně ne v Česku.

- Zdržování realizace projektů a souvisejících plateb – tak tady to vypadá, že to mají na triku příjemci, jenže ono takových, co po předlouhém čekání na dotci ještě sami ze své vůle zdržují, opravdu mnoho není, i když i takové jsem poznal. Spíše je to tak, že jsou příjemci zdržováni mnoha zbytečnými komplikacemi administrativního charakteru. Jen si uvědomte, kolik nástrah na realizátora čeká právě proto, že mu pomáhá dotace. A kolik z těchto nástrah je zbytečně přísných a kolik zbytečných úplně? Leccos jsem naznačoval již minule, tak se nechci opakovat. Inu a platby? Nevím, proč u některých programů umí přicházet v řádu týdnů, zatímco u jiných jsou to dlouhé měsíce. Každopádně žadatelé na ně úpěnlivě čekají, ti je opravdu nezdržují. Ostatně nemají jak.

Sečteno a podtrženo prodlevy z podstatné části způsobil ten samý aparát (státní, případně i krajský), který dnes horko těžko zpoždění dohání. Tak jaké s ním slitování? Že jsou to dnes dost možná jiní lidé? Tak tenhle argument přímo nesnáším – „To naši předchůdci!“ Až mi finanční úřad sdělí, že jsem před třemi roky nezaplatil daně a já jim odpovím: “No ano! Ale to jsem ještě býval nezodpovědný flink. Zato teď jsem všechno dohnal a mám to v nejlepším pořádku!“ Copak mi asi odpoví?

Závěrem bych rád ještě prezentoval svůj názor na čerpání alokací pro roky 2005 a 2006 na základě skutečností roku 2004. Poněkud stranou zájmu, byť tento fakt Ministerstvo pro místní rozvoj nijak nezastíralo a zcela otevřeně ho prezentovalo, zůstala skutečnost, že alokaci roku 2004 se podařilo pročerpat jen díky možnosti započtení zálohy od Evropské komise. Skutečné náklady, které byly za všechny programy nárokovány představovaly pouhých 95 % alokace roku 2004, za operační program Rozvoj lidských zdrojů to bylo dokonce pouhých 39 %. Zálohovou platbu je přitom možné započítat jen v prvním roce čerpání. Alokace pro jednotlivé roky jsou nastaveny vzestupně. Peněz k utracení za rok 2005 bude více než za rok 2004 a za rok 2006 zase více než za rok 2005, přitom finanční objem schválených projektů už prakticky neporoste a téměř zůstane na stávající úrovni. Jinými slovy ke konci roku byly uzavřeny smlouvy na projety za necelých 40 miliard korun a z nich bylo pro splnění alokace roku 2004 potřeba realizovat a proplatit projekty za cca 12 miliard. Tento poměr se v roce 2005 výrazně zhorší a v roce 2006 bude prostě nutné realizovat a proplatit vše zbývající. Nebude jednoduše možné výpadek či spoždění jednoho projektu nahradit projektem jiným. Co z toho usuzují? Celková alokace za roky 2004 – 2006 díky nastaveným podmínkám vyčerpána nebude ani při dalším vylepšování procesů administrace a v případě OPRLZ jsem na tento svůj závěr ochoten vsadit prakticky cokoliv.

2.2. 2007

Petr Štěpánek